

Egy hadtudós emlékére

Ács Tibor (1931–2021)

2021. január 18-án, életének 89. évében elhunyt Ács Tibor nyugállományú ezredes, a hadtudomány (MTA) doktora, az MTA IX. Osztály Hadtudományi Bizottsága egykori elnöke, a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem címzetes egyetemi tanára, a ZMNE Habilitációs Bizottságának és doktori iskoláinak tagja, a 19. századi hadtörténet, hadtudomány-történet és technikatörténet elismert művelője.

Magas, szikár alakja gyakran tűnt fel a Hungária körúton, a HB üléseire vagy konferenciára sietve, a Magyar Hadtudományi Társaság irodájában vagy a Hadtörténelmi Tanszék körül. Sokan ismerték, ismertük személyesen, sokan és sokat köszönhattünk neki.

Az 1931-ben, Budapesten született Ács Tibor 1949-ben rádiótechnikusi végzettséget szerzett. Ezt követően, 1950-ben önként belépett a hadseregbe, ahol egy féléves tiszti tanfolyam elvégzését követően alhadnagyi rendfokozattal a hadsereg első lokátoralakulatánál kezdte a tiszti pályafutását. Néhány év múltán lehetőséget kapott a pályamódosításra: beiskolázták a Petőfi Akadémiára, ahol érdeklődése a történelem, különösen 1848–1849, a forradalom és szabadságharc története felé fordult. Utóbb elvégezte az Eötvös Loránd Tudományegyetem történelem–könyvtár szakát, s végérvényesen a hadtörténettel kötelezte el magát, eredeti szakmájából megtartva technikatörténet iránti fogékonyságát.

Pályáját 1963-ban a Zrínyi Miklós Katonai Akadémián tanárként folytatta, később a Zrínyi Katonai Kiadóban irodalmi vezetői és igazgató-helyettesi, majd a Honvédelmi Minisztérium Tudományos Tanácsa titkári beosztásában dolgozott. Ács Tibor már ezredesként, 1989. január 1-jével nevezték ki a *Hadtörténelmi Közlemények* főszerkesztőjévé, s innen helyezték nyugállományba 1991 májusában.

Kutatói pályafutása az 1960-as években indult, első tanulmányai 1967–1968-ban láttak napvilágot. 1966-ban a bölcsészettudomány doktora, 1982-ben a hadtudomány kandidátusa lett, 1994-ben a hadtudomány doktora címet érte el. Érdeklődésének középpontjában mindvégig a magyar hadtörténet, hadügy és hadtudomány múltjának feltárása állt, különösen a 19. század azon kiemelkedő személyiségeinek az élete, akik kötődtek a hadsereghez, a hadügyhöz, és akiknek az élete tanulsággal szolgálhat az utókor számára.

„Hosszúnak mondható hadtörténelmi pályám értelmét az adja meg, hogy a levéltárból kibányászott ismeretlen kútfők feldolgozásával néhány ténnyel és összefüggéssel

gyarapíthattam a 19. századi magyar hadtörténetet és tudománytörténetet. S ami ennél is fontosabb, hogy ... olyan forrásokat tártam fel, amelyek segítségével új adalokkal sikerült talán ... árnyaltabbá tenni ... Batthyány Lajos, Bolyai János, Kisfaludy Károly, Kiss Károly, Kossuth Lajos, Mészáros Lázár, Petőfi Sándor, Széchenyi István és más jeles személyiségek katonáskodásáról, hadügyi és honvédelmi nézeteiről kialakított történeti képet” – írta szerényen utolsó könyvében (Hadtörténelmünk utolsó két évszázadából. Események, arcképek, tanulmányok. Budapest, HM Hadtörténeti Intézet és Múzeum, Line Design, 2015).

Kiss Károly (1986), Széchenyi katonaevei (1994); Mészáros Lázár (1996), Haza, hadügy, hadtudomány (2001); Bolyai János új arca – a hadi mérnök (2004) című munkái – hogy csak néhányat említsünk – kötelező olvasmányok nemcsak a Nemzetvédelmi Egyetemen, de a Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetemen és az Eötvös Loránd Tudományegyetemen is. A világhírű magyar matematikus életének egy addig szinte ismeretlen oldalát feltáró, félezer oldalas Bolyai monográfiája pedig a hazai mellett jelentős nemzetközi figyelemben és elismerésben részesült, s a közelmúltban német nyelvű változata is napvilágot látott (János Bolyai an der Ingenieursakademie in Wien. Wien, 2007.)

Több mint öt évtizedes tudományos munkásságát 21 könyv és mintegy 300 közlemény fémjelzi, amelyet a Magyar Tudományos Akadémia Elnöksége 2004-ben Eötvös József Koszorúval, 2010 májusában pedig Akadémia Díjjal ismert el. A honvédelmi miniszter Zrínyi-díjat adományozott kimagasló tudományszervezői, oktatói kutatói tevékenységéért, a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem szenátusa pedig tiszteletbeli doktorrá nyilvánította és feljogosította a Doctor honoris causa cím viselésére.

Mindemellett Ács Tibor 1985 óta napjainkig a Magyar Tudományos Akadémia bizottságaiban, különböző egyetemeken és tudományos társaságokban elismerésre méltó érdemeket szerzett kiemelkedő tudományszervezői munkásságával. 1990-ben alapítója volt a Magyar Hadtudományi Társaságnak, és tíz éven keresztül (1994–2004) elnöke a Hadtudomány-történeti és -elméleti Szakosztálynak. Ő volt az első, aki 1993-ban megkapta a Társaság legmagasabb elismerését, a Tanárky Sándor-díjat.

Tagja volt az Akadémia (II., Filozófiai és Történettudományi Osztálya) Tudomány- és Technikatörténeti Komplex Bizottságának, valamint közel öt évtizeden keresztül a Magyar Történelmi Társulatnak.

Ács Tibor érdemei sokkal számottevőbbek, mint azt magáról állította. Valójában kevesen tettek annyit a hadtudomány, azon belül is a hadtörténet helyének, szerepének kijelöléséért, oktatásáért és népszerűsítéséért mint ő. Az 1980-as évektől szívós módszerességgel tárta fel a magyar hadtudomány kezdetei törekvéseit, első hadtudósaink (köztük például Tanárky Sándor, Hollán Ernő) életművét, e tudományág hazai historiográfiáját. A 19. századi előzmények kutatásával és bemutatásával jelentősen hozzájárult ahhoz, hogy a Magyar Tudományos Akadémia elfogadta a diszciplína önállóságát, és 1994-ben (a IX. Gazdaság- és Jogtudományok Osztályán belül) ismét felállította a Hadtudományi Bizottságot, amelynek 2002–2008 között elnöke is volt.

Búcsúzás helyett ezért inkább azt mondjuk:

Ezredes Úr, köszönjük! Isten Vele, nyugodj békében!

Hausner Gábor